

PRZESŁANKI PROCESOWE I PRZESŁANKI MATERIALNOPRAWNE

PRZESŁANKI PROCESOWE

- ✘ Okoliczności (pozytywne lub negatywne) przewidziane przez przepisy prawa, decydujące o możliwości wszczęcia lub dalszego prowadzenia postępowania cywilnego, w celu urzeczywistnienia normy prawa materialnoprawnego poprzez wydanie merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy.
- ✘ Przesłanki procesowe warunkują możliwość wszczęcia i prowadzenia postępowania cywilnego.

PODZIAŁ PRZESŁANEK PROCESOWYCH

Kryterium
podmiotowe i
przedmiotowe

Dotyczące
sądu

Dotyczące
stron

Dotyczące
przedmiotu
sprawy

PODZIAŁ PRZESŁANEK PROCESOWYCH

Kryterium
skutków

```
graph TD; A[Kryterium skutków] --> B[Bezwzględne (niepodlegające konwalidacji)]; A --> C[Względne (podlegające konwalidacji)];
```

Bezwzględne
(niepodlegające
konwalidacji)

Względne
(podlegające
konwalidacji)

PODZIAŁ PRZESŁANEK PROCESOWYCH

Kryterium
istnienia lub
nieistnienia

```
graph TD; A[Kryterium istnienia lub nieistnienia] --> B[Pozytywne]; A --> C[Negatywne]
```

Pozytywne

Negatywne

PRZESŁANKI DOTYCZĄCE SĄDU

Związane są z kompetencją sądu do rozpoznania i rozstrzygnięcia danej sprawy.

- ✘ Droga sądowa (art. 2 k.p.c.),
- ✘ Skład sądu sprzeczny z przepisami prawa (art. 379 pkt 4 k.p.c.),
- ✘ Rozpoznanie sprawy przez sędziego podlegającego wyłączeniu z mocy ustawy (art. 379 pkt 4 k.p.c.),
- ✘ Niewłaściwość sądu rejonowego w sprawie należącej do właściwości sądu okręgowego, bez względu na wartość przedmiotu sporu (art. 379 pkt 6 k.p.c.),
- ✘ Właściwy tryb postępowania (art. 201 i 202 k.p.c.),
- ✘ Właściwość sądu (art. 200 i 202, z wyjątkiem art. 379 pkt 6 k.p.c.),
- ✘ Jurysdykcja sądowa (art. 1097-1116 k.p.c.),
- ✘ Zapis na sąd polubowny (art. 1157 i 1161 w zw. z art. 1165 k.p.c.).

PRZESŁANKI DOTYCZĄCE STRON

- ✘ Zdolność sądowa (art. 64 k.p.c.),
- ✘ Zdolność procesowa (art. 65 k.p.c.),
- ✘ Brak właściwej reprezentacji po stronie powoda (art. 379 pkt 2 k.p.c.),
- ✘ Brak w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem (co uniemożliwia skuteczne podejmowanie czynności procesowych w jej imieniu),
- ✘ Kaucja aktoryczna (art. 1119 k.p.c.),
- ✘ Immunitet dyplomatyczny (art. 1111 § 1 k.p.c.),
- ✘ Immunitet konsularny (art. 1112 § 1 k.p.c.).

PRZESŁANKI DOTYCZĄCE PRZEDMIOTU SPRAWY

- ✘ Zawisłość sporu [*lis pendens*] (art. 379 pkt 3 i art. 192 pkt 1 k.p.c.) – przeszkoda uniemożliwiająca ponowne wytoczenie powództwa odnośnie do przedmiotu, co do którego toczy się już postępowanie przed tym samym lub innym sądem,
- ✘ Powaga rzeczy osądzonej [*res iudicata*] (art. 379 pkt 3 i art. 366 k.p.c.) – występowanie tej przesłanki jest przeszkodą procesową uniemożliwiającą ponowne rozpoznanie sprawy już raz merytorycznie rozstrzygniętej (osądzonej).

PRZESŁANKI PROCESOWE BEZWZGLĘDNE I WZGLĘDNE

- ✘ Przesłanki procesowe bezwzględne – powodują bezwzględną niedopuszczalność wszczęcia i merytorycznego rozpoznania sprawy przez sąd (np. brak jurysdykcji krajowej, *res iudicata*, *lis pendens*, *brak drogi sądowej*). Są *brane przez sąd pod uwagę z urzędu* w każdym stanie sprawy, nie podlegają konwalidacji (art. 202 k.p.c.). Jeśli mają charakter pierwotny – **odrzucenie pozwu** (art. 199 k.p.c.).
- ✘ Przesłanki procesowe względne - są to przesłanki, które sąd uwzględnia na zarzut lub wniosek pozwanego, a także te, których braki mogą zostać uzupełnione w oznaczonym terminie przez strony lub sąd (np. kaucja aktoryczna, zdolność sądowa, zdolność procesowa).

PRZESŁANKI PROCESOWE POZYTYWNE I NEGATYWNE

- ✘ Przesłanki pozytywne – ich istnienie warunkuje merytoryczne rozpoznanie sprawy; natomiast ich brak wywołuje ujemne skutki procesowe (np. droga sądowa, zdolność sądowa, zdolność procesowa, jurysdykcja krajowa).
- ✘ Przesłanki negatywne – ich istnienie powoduje natomiast ujemne skutki procesowe (np. *res iudicata*, *lis pendens*, *zapis na sąd polubowny*).
- ✘ Brak przesłanki pozytywnej lub istnienie przesłanki negatywnej będzie stanowić tzw. przeszkodę procesową.

SANOWANIE (KONWALIDACJA) PRZESŁANEK PROCESOWYCH

- ✘ Konwalidacji podlegają przesłanki procesowe względne, z uwagi na fakt, że nie wyłączają one możliwości merytorycznego rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy.

SANOWANIE PRZESŁANEK DOTYCZĄCYCH SĄDU

- ✘ **Art. 200 § 1⁴ k.p.c.** - przesłanka braku właściwości sądu -> przekazanie sprawy sądowi właściwemu
- ✘ **Art. 201 § 2 k.p.c.** (przesłanka dotycząca właściwego trybu postępowania -> sąd rozpozna ją w trybie właściwym lub przekaże ją właściwemu sądowi do rozpoznania w takim trybie)

SANOWANIE (KONWALIDACJA) PRZESŁANEK PROCESOWYCH

SANOWANIE PRZESŁANEK DOTYCZĄCYCH STRON

- ✘ Konwalidowane mogą być przesłanki, tj.: zdolność sądowa, zdolność procesowa, właściwa reprezentacja, immunitet dyplomatyczny oraz immunitet konsularny,
- ✘ Zdolność sądowa, zdolność procesowa, właściwa reprezentacja -> art. 199 § 2 k.p.c. oraz art. 70 i 71 k.p.c.,
- ✘ W przypadku immunitetu dyplomatycznego i konsularnego -> zrzeczenie się immunitetu sądowego w stosunku do osoby, która się nim legitymuje w sposób wyraźny przez państwo wysyłające (art. 1114 § 1 k.p.c.).

SANOWANIE (KONWALIDACJA) PRZESŁANEK PROCESOWYCH

SANOWANIE PRZESŁANEK DOTYCZĄCYCH PRZEDMIOTU SPRAWY

- ✘ Przesłanka *lis pendens* może być konwalidowana jeżeli wcześniej wytoczone w sprawie powództwo zostanie umorzone, powód cofnie pozew, lub wydanie wyroku z innych przyczyn stanie się zbędne lub niedopuszczalne (art. 355 § 1 k.p.c.).

SKUTKI BRAKU PRZESŁANEK PROCESOWYCH

- ✘ Skutki braku przesłanek procesowych zależą od tego, czy brak ten miał charakter pierwotny, czy wtórny, a także od tego, czy przesłanka ta miała charakter bezwzględny, czy względny.

SKUTKI BRAKU PRZESŁANEK PROCESOWYCH BEZWZGLĘDNYCH

- ✘ Jeżeli ich brak został stwierdzony przy wszczęciu postępowania, będzie to skutkowało odrzuceniem pozwu lub wniosku.
- ✘ Odrzucenie pozwu lub wniosku z urzędu następuje w przypadku stwierdzenia:
  - ✘ Niedopuszczalności drogi sądowej (art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c.),
  - ✘ *Lis pendens* (art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.),
  - ✘ *Res iudicata* (art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.),
  - ✘ Braku jurysdykcji krajowej (art. 1099 k.p.c. z zastrzeżeniem art. 1104 § 2 i art. 1105 § 5 k.p.c.).
- ✘ Jeżeli przesłanka procesowa bezwzględna odpadnie w trakcie toczącego się postępowania, spowoduje to umorzenie postępowania.

SKUTKI BRAKU PRZESŁANEK PROCESOWYCH BEZWZGLĘDNYCH

- ✘ W sytuacji, kiedy sąd I instancji rozpozna sprawę, mimo braku przesłanek procesowych bezwzględnych (tj. niedopuszczalność drogi sądowej, *lis pendens*, *res iudicata* -> art. 379 pkt 1 i 3 k.p.c.), będzie to stanowić podstawę do **stwierdzenia nieważności postępowania w postępowaniu apelacyjnym**. W takiej sytuacji zgodnie z przepisem art. 386 § 3 k.p.c., gdy sąd II instancji stwierdzi, że pozew należało odrzucić albo zachodziła podstawa do umorzenia postępowania, sąd uchyli wyrok oraz odrzuci pozew lub postępowanie umorzy.

SKUTKI BRAKU PRZESŁANEK PROCESOWYCH WZGLĘDNYCH

- ✘ W wypadku, w którym sąd stwierdzi brak przesłanki procesowej podlegającej konwalidacji, **wyznaczy odpowiedni termin na jej uzupełnienie lub wyda postanowienie o zawieszeniu postępowania.**
- ✘ Sąd zawiesza postępowanie z urzędu w razie śmierci strony lub jej przedstawiciela ustawowego, utraty przez nich zdolności procesowej, utraty przez stronę zdolności sądowej lub utraty przez przedstawiciela ustawowego charakteru takiego przedstawiciela (art. 174 § 1 pkt 1), a także jeżeli w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej stroną zachodzą braki uniemożliwiające jej działanie (art. 174 § 1 pkt 2 k.p.c.).
- ✘ Zgodnie z art. 199 § 2 k.p.c., z powodu braku zdolności sądowej jednej ze stron albo zdolności procesowej powoda i niedziałania przedstawiciela ustawowego lub braku w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem, uniemożliwiającego jej działanie, **sąd odrzuci pozew dopiero wówczas, gdy brak nie będzie uzupełniony zgodnie z przepisami kodeksu.**

SKUTKI BRAKU PRZESŁANEK PROCESOWYCH WZGLĘDNYCH

- ✘ Sąd bierze pod uwagę wyłącznie na zarzut pozwanego przesłanki takie jak: istnienie zapisu na sąd polubowny (art. 1165 § 1 k.p.c.), wyłączenie jurysdykcji krajowej na podstawie umowy derogacyjnej (art. 1105 § 6 k.p.c.) oraz kaucję aktoryczną (art. 1121 § 1 k.p.c.).

PRZESŁANKI MATERIALNOPRAWNE

- ✘ Okoliczności, które decydują o istnieniu lub nieistnieniu stosunku prawnego lub prawa, wynikających z przepisów prawa materialnego.
- ✘ Niemożliwe jest określenie ich zamkniętego katalogu.
- ✘ Zalicza się do nich min. legitymację procesową, interes prawny, wymagalność roszczenia, zaskarżalność roszczenia, sprzeczność z zasadami współżycia społecznego.

SKUTEK BRAKU PRZESŁANEK MATERIALNOPRAWNYCH

- ✘ Brak przesłanek materialnoprawnych skutkuje **oddaleniem powództwa** (nawet pomimo faktu istnienia przesłanek procesowych warunkujących dopuszczalność wszczęcia i prowadzenia tego postępowania).